

Integrita spravodajského sveta

***Tomáš Valášek, predseda Osobitného kontrolného výboru
pre kontrolu činnosti Vojenského spravodajstva NR SR***

Takto pred dvoma rokmi som stál pred vami a rozprával o dianí vo svete, nových hrozbách a o kontrole nad spravodajskými službami. Aká je dôležitá, ako má zhruba vyzerat', a prečo je poctivá kontrola dobrá aj pre spravodajské služby ako také. To všetko stále platí a nemenil by som na tom ani čiarku – a preda, vo svetle toho, čo sa deje dnes, vyznievajú tie úvahy spred dvoch rokov banálne, priam úsmevne. Ona totiž dobrá kontrola je nadstavba. Vždy sa dá obísť, obzvlášť v utajenom svete, kde existujú legitímne dôvody nepúšťať kontrolórov, parlamentných či iných, k úplne všetkému. A to hovorím ako jeden z parlamentných kontrolórov.

Páni a dámy, preto tie ozaj úspešné krajiny sa spoliehajú na niečo oveľa, oveľa silnejšia než kontrola. A o tom chcem dnes hovoriť.

To niečo je integrita. Integrita spravodajského sveta ako takého, čiže schopnosť napraviť čo je pokazené či hnilé bez vonkajšieho zásahu. Ale hlavne – integrita ľudí, ktorí v službách pracujú. Lebo na integrite ľudí stojí a padá integrita služieb.

Je to veľké slovo, integrita. Každý si pod ňou asi predstavuje niečo iné. Poviem vám príbeh, aby som ilustroval, čo pod tým myslím ja.

Mám kamaráta, právnik. Robí pre slovenskú dcéru jednej veľkej rakúskej právnickej firmy. Tento človek sa ocitol v spore s jedným známym slovenským žralokom vo svete práva. A tento žralok vytiahol na svojho súpera, môjho známeho, procedurálny trik, originálny, no zároveň na hrane práva a slušnosti. Môj známy, ocitnúc sa v danej situácii po prvýkrát, zavola svojej rakúskej matke a pýta sa, „*prosím vás, takéto a takéto sme ešte nezažili, potrebujeme poradiť, čo vy v týchto prípadoch v Rakúsku robíte?*“. Odpoveď? „*V takýchto situáciach nerobíme v Rakúsku nič, lebo takéto veci si v Rakúsku nerobíme*“. Opakujem: takéto veci si my nerobíme

Neidealizujem si našich južných susedov, tiež by tam človek našiel kopu hnilých vajec, moja pointa je iná:

- Ak má nejaká služba dobre fungovať, nespolieha sa len na zákony a kontrolné mechanizmy.
- Úspech tých naozaj dobre fungujúcich stojí aj - a možno hlavne – na integrite ľudí, ktorí v nej pracujú. Ľudia, ktorí jednoducho neurobia niektoré veci. Nie preto, lebo tak káže zákon. Nie preto, že by hrozilo, že im na to príde nejaký Valášek alebo iný predseda kontrolného výboru. Ale preto, že tie veci sa jednoducho nerobia, bodka.
- Tomu ja hovorím integrita. Iní by použili slovo profesionalita. Stavovská česť. Či jednoducho slušnosť, principiálnosť.

XVI. medzinárodné sympóziium ABSD, Bratislava 11.9.2024

Chcem veriť, že takýchto ľudí sa nájde v dnešných spravodajských službách dost'. Budeme ich potrebovať. Naše služby, teraz najmä tá civilná, nemali veľké šťastie na top manažment ani v predošlom volebnom období. A personálne rozhodnutie na najvyššom poste v tomto volebnom období, prišlo ako sklamanie pre tých z nás, ktorí dúfali v zmenu k lepšiemu

Som optimista. Pohár zväčša vidím ako poloplný. Srdce to tak chce. No hlava nevie úplne vylúčiť možnosť návratu k praktikám z čias dávnych. Kedy aspoň časť služby, v rozpore so zákonom či dobrým zvykom, slúžila nie vlasti, no politikom pri moci. A keďže je teraz módne znovu to trochu miešať, pripomeňme si, že služba vlasti a služba mocným sú dve úplne odlišné veci. My všetci ako sme tu by sme mali slúžiť vlasti, nie mocným. To platí rovnako, bez ohľadu na to, kto je pri moci. Keď to niekedy bude PS, môžete mi tieto slová pokojne pripomenúť

Ak má pravdu nie moje optimistické srdce, ale pesimistická hlava, ľudia s integritou pracujúci pre službu to budú mať veľmi ťažké. Jedna vec je mať kolegov, o ktorých integrite má človek pochyby. Je vec druhá a oveľa ťažšia, mať takých nadriadených, úplne na vrchu manažmentu. Lebo tu sa bije aj štábná kultúra, hierarchická kultúra, s potrebou konfrontovať zlo či nepravosť. Takýto akt odvahy nie je nikdy jednoduchý ani prirodzený. Ale robí sa to ešte horšie, ak nepravosť prichádza od nadriadeného, obzvlášť v inštitúcii, kde sa pokyny nadriadených nerozporujú. V takýchto situáciách sa ukáže charakter.

Ak je tu jedna relatívne dobrá správa pre ľudí s integritou, tak je to táto:

- Konflikt s mocnými je síce ľudsky ťažký, no podvolenie sa zlu vedie ku konfliktu samého so sebou
- Ani jedna cesta nie je bez následkov

Inými slovami: tu si človek nevyberá medzi odvahou a pokojom. Lebo aj strata odvahy a integrity v kritickom momente človeka raz dobehne. A čo je znesiteľnejšie, pýtam sa: byť v konflikte s mocnými či s vlastným svedomím?

Nebola to veľmi praktická prednáška. Neponúkam nič o svetových trendoch, o nových metódach či hrozbách. Možno sa k nim dostanete neskôr dnes. Dúfam, že áno. No pripadalo by mi ... banálne, nech sa vrátim k tomu slovu z úvodu ... prehovoriť k vám a obzvlášť dnes sa nedotknúť citlivej témy integrity.

Je také porekadlo, že bože daj aby sme žili v nudných časoch. No nedal.

Obávam sa, že viac ako v nedávnej minulosti idú byť ľudia v spravodajskej komunite konfrontovaní s elementárnym konfliktom medzi lojalitou a ich vlastnou osobnou integritou. A chcem veriť, že ich je dost', ktorí z tejto skúšky vyjdú čestne a so zdvihnutou hlavou.